

Jak wspierać koleżanki i kolegów w kryzysie psychicznym

Materiały pomocnicze dla osób pracujących z młodzieżą

Copyright © 2020
„Integracja” Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół
Osób z Zaburzeniami Psychicznymi
ul. A. Grottgera 25A
00-785 Warszawa

KRS: 0000022856
www.stowarzyszenie-integracja.pl

Projekt graficzny i skład: Karolina Witowska

Jak wspierać koleżanki i kolegów w kryzysie psychicznym.

Materiały osób pracujących z młodzieżą

Dla osoby prowadzącej zajęcia:

Broszura zawiera materiały, które mogą zostać wykorzystane do poprowadzenia zajęć dla młodzieży dotyczących wspierania rówieśników w kryzysie. Grupa docelowa to młodzież w wieku ok 15 r.ż i więcej.

Treści teoretyczne pkt. 2 i 4 opracowano na podstawie: Ł. Szostakiewicz "Postępowanie w przypadku zagrożenia samobójstwem" w: "Zaburzenia psychiczne dzieci i młodzieży" red. B Remberk, PZWL

„Peer support” – to model zapobiegania samobójstwom młodzieży, oparty na szkoleniu społeczności szkolnej – rówieśników i nauczycieli, w rozpoznawaniu uczniów z grup ryzyka i kształceniu umiejętności reagowania na kryzysy psychiczne. Ze względu na fakt, że młodzież spędza większość czasu w szkole, programy szkolne są uważane za jeden z najskuteczniejszych sposobów rozwiązania problemu samobójstw nastolatków oraz promowania poszukiwania pomocy wśród rówieśników. Wiele nastolatków z myślami samobójczymi nie chce szukać pomocy. Często nie podejmują leczenia i rzadziej szukają pomocy instytucjonalnej. Trudno jest dotrzeć do młodych osób w kryzysie w celu zapewnienia wsparcia. Dlatego programy adresowane do rówieśników stanowią ważne uzupełnienie profilaktyki, poprzez podniesienie świadomości i wiedzy na tematy związane ze zdrowiem psychicznym oraz na temat pomagania. Przegląd badań na temat skuteczności tych programów ukazał się w 2018 roku¹. Wyniki sugerują, że szkolenie społeczności w szkole skutecznie poprawia wiedzę uczestników, ich umiejętności, poczucie własnej skuteczności i prawdopodobieństwo interwencji, w przypadku kontaktu z osobą w ryzyku.

¹ Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health volume 12, Article number: 29 (2018): "School-based gatekeeper training programmes in enhancing gatekeepers' cognitions and behaviours for adolescent suicide prevention: a systematic review" <https://capmh.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13034-018-0233-4>

Modele wsparcia prowadzone przez rówieśników zyskują coraz większą popularność w zapobieganiu samobójstwom. Wsparcie rówieśnicze to relacja specyficzna, oparta na wspólnym doświadczeniu rzeczywistości szkolnej, wspólnych wartości. W takiej relacji, pozbawionej hierarchiczności, osoby mogą „być” ze sobą i mogą skupić się na zrozumieniu sytuacji innej osoby. Wykazano, że programy wsparcia rówieśniczego oferują alternatywne opcje wsparcia w sytuacjach kryzysowych i opieki, do których tradycyjne usługi zdrowotne nie docierają².

Młodzież często zwraca się do swoich kolegów ze swoimi problemami, nie zawsze jednak uzyskuje pomoc – m.in. z powodu braku umiejętności jej udzielenia, z powodu braku dostatecznej wiedzy. Doświadczenia innych krajów mówią o tym, że warto rozwijać programy, które będą wyposażały młodzież w wiedzę i umiejętności niezbędne do wspierania osób w kryzysie (np. amerykański program Hope Squad https://www.researchgate.net/publication/324067950_Hope_Squads_Peer-to-Peer_Suicide_Prevention_in_Schools)

Wydaje się ważne aby plakat z infografiką załączony do niniejszej broszury nt. wspierania osób w kryzysie samobójczym mógł być omówiony z osobą dorosłą i stanowić element szerszego programu profilaktyki zachowań samobójczych.

² American Journal of Public Health (AJPH) July 2016: "Peer Support for the Hardly Reached: A Systematic Review" <https://ajph.aphapublications.org/doi/10.2105/AJPH.2016.303180>

Scenariusz zajęć zawiera zagadnienia, które mogą być pomocne w prowadzeniu zajęć dla młodzieży. W czasie zajęć omawiamy plakat z infografiką. Przedstawiony scenariusz jest inspiracją i może być modyfikowany w zależności od grupy. Rekomendowany czas zajęć to 90 minut:

1. **Wzbudzenie motywacji do udziału w zajęciach**
2. **Mity na temat zdrowia psychicznego (opcjonalnie)**
3. **Historia Krysi**
4. **Sygnaty wysyłane przez osobę w kryzysie.**
5. **Co możesz zrobić? Jak okazać wsparcie?**
6. **Pomoc dla pomagacza.**
7. **Gdzie zgłosić się po pomoc?**

1. Wzbudzenie motywacji do udziału w zajęciach

Żeby zachęcić młodzież do udziału w zajęciach możesz użyć poniższych tekstów lub sformułować własne, tak aby dopasować je do grupy.

Zapewne słyszałeś, a może znałeś/aś osobę, dla której życie stało się zbyt trudne i popełniła samobójstwo. Czy wiesz, że w Polsce co roku kilkaset osób w wieku poniżej 18 r.ż. podejmuje próbę samobójczą, w wyniku której ok. 100 osób umiera. Badania pokazują, że osoba w kryzysie samobójczym wysyła sygnały do otoczenia i może przejawiać pewne charakterystyczne zachowania, jednak nie zawsze potrafimy je rozpoznać. Każdy z nas może spróbować pomóc i wesprzeć drugą osobę w kryzysie. Kiedy mamy wiedzę i wsparcie osób dorosłych zyskujemy dodatkowe narzędzia, które mogą uratować czyjeś życie.

Wsparcie osób z otoczenia (rówieśników, rodziny) jest bardzo ważnym elementem zapobiegania zachowaniom samobójczym młodzieży. Dlatego tak ważne jest, aby jak najwięcej osób wiedziało:

- jakie są sygnały, że ktoś może chcieć odebrać sobie życie,
- jak rozmawiać z osobą w kryzysie
- gdzie zwrócić się po pomoc
- jak dbać o swoje zdrowie psychiczne

2. Mity na temat zdrowia psychicznego

Można wydrukować poniższe mity i dawać młodzieży do losowania. Potraktować jako wstęp do rozmawiania o problemach zdrowia psychicznego. Prawda czy mit? Wszystkie podane poniżej przykłady to mity.

Aby wyjść z depresji wystarczy „wziąć się w garść”.

Normalni ludzie nigdy nie myśleli o samobójstwie.

Większość samobójstw odbywa się bez żadnego ostrzeżenia.

Jeśli ktoś chce się zabić, to i tak się zabije - nikt nie jest w stanie takiej osoby powstrzymać.

Osoba mówi o planach samobójczych żeby zwrócić na siebie uwagę.

Jeśli ktoś w tajemnicy powiedział mi o planach samobójczych to lepiej zachować to w tajemnicy.

Pytanie o myśli samobójcze może sprowokować osobę do tego, że zacznie myśleć o śmierci i odbierze sobie życie.

Jeśli ktoś ma depresję to znaczy, że ma myśli samobójcze.

Samobójstwa dotyczą najczęściej dzieci i młodzieży.

Przemoc fizyczna, seksualna, mobbing, cybermobbing, trudne warunki życia lub bogactwo i sława prowadzą do samobójstwa.

Omówienie:

Aby wyjść z depresji wystarczy „wziąć się w garść”.

Depresja jest chorobą, która w większości przypadków musi być leczona poprzez terapię oraz farmakologicznie. Proces ten nie jest łatwy i wymaga czasu. Komunikaty od społeczeństwa takie jak: „weź się w garść”, „zajmij się czymś”, „nie użalaj się nad sobą”, są niezwykle szkodliwe i w wielu przypadkach wywołują jedynie poczucie winy u osoby chorej. Osobie ze złamaną nogą nikt nie mówi, żeby „wzięła się w garść”.

Normalni ludzie nigdy nie myśleli o samobójstwie.

Badania wskazują, że ok 30% osób miewa myśli samobójcze, szczególnie w okresie dorastania. Oczywiście nie każdy kto myślał o tym, podjął próbę samobójczą. Myśli samobójcze u 1/3 nastolatków przeradzają się w plany samobójcze, a u 1/5 skutkują próbą samobójczą. Dlatego jeśli ktoś miewa takie myśli powinien omówić je ze specjalistą.

Większość samobójstw odbywa się bez żadnego ostrzeżenia.

Znaczna część osób wysłała sygnały ale nie zawsze potrafimy je odczytać. W analizach wykonywanych po podejmowanych próbach samobójczych okazało się, że 46 % osób zgłosiło wcześniej myśli lub wykazywało zachowania samobójcza, a 57 % miało objawy zaburzeń nastroju lub trudności w funkcjonowaniu społecznym.

Jednocześnie w jednym z badań przeprowadzonych w populacji izraelskich uczniów wyodrębniono grupę (20%) dobrze funkcjonujących w przeszłości nastolatków u których oznaki pogorszenia stanu psychicznego były trudne do zauważenia. Zatem czasem możemy nie być w stanie pomóc.

Jeśli ktoś chce się zabić, to i tak się zabije - nikt nie jest w stanie takiej osoby powstrzymać.

Charakterystyczne dla kryzysu samobójczego jest wahanie się do ostatniej chwili (ambiwalencja). Niekiedy osoba wycofuje się w ostatniej chwili, czasem bywa już za późno. Dlatego ważne jest w takim momencie podjęcie działań w imieniu osoby.

Osoba mówi o planach samobójczych żeby zwrócić na siebie uwagę.

Gdy ktoś mówi o myślach i planach należy zawsze traktować to poważnie. Nie powinniśmy lekceważyć takich wypowiedzi tylko zachęcać tą osobę do skorzystania z pomocy.

Jeśli ktoś w tajemnicy powiedział mi o planach samobójczych to lepiej zachować to w tajemnicy.

Tego rodzaju informacji gdy zagrożone jest czyjeś życie nie możemy utrzymywać w tajemnicy. Jesteśmy do tego zobowiązani również prawnie. Warto uprzedzić osobę, że zamierzamy podjąć jakieś działania i poinformować osobę dorosłą. Nawet jeśli początkowo koleżanka/kolega jest na nas zła, to z czasem zrozumie, że zrobiliśmy to z troski o nią.

Pytanie o myśli samobójcze może sprowokować osobę do tego, że zacznie myśleć o śmierci i odbierze sobie życie.

To tak nie działa. Ktoś, kto wydawał nam się być w kryzysie a nie ma myśli samobójczych będzie miał szansę na otwartą rozmowę i uzyskanie pomocy. A uzyskanie odpowiedzi na to pytanie może nam w podjęciu decyzji co do dalszych kroków.

Jeśli ktoś ma depresję to znaczy, że ma myśli samobójcze.

Nie wszystkie osoby w depresji mają myśli samobójcze, ale badania wykazały, że 60-90% osób, które odebrały sobie życie miało zaburzenie psychiczne, najczęściej depresję. Dlatego osoba, która ma depresję jest w większym ryzyku zachowań samobójczych. Wizyta u psychiatry czy psychologa i podjęcie leczenia mogło dużej części osób uratować życie.

Samobójstwa dotyczą najczęściej dzieci i młodzieży.

Samobójstwa są jedną z dwóch głównych (obok wypadków), zewnętrznych przyczyn zgonów u wśród młodych ludzi (15-29 lat). Natomiast próby samobójcze, występują minimum 100 razy częściej niż samobójstwa (podczas gdy w starszych populacjach liczba prób samobójczych wraz z wiekiem zrównuje się stopniowo z liczbą samobójstw). Najczęściej jednak odbierają sobie życie mężczyźni w średnim wieku.

Przemoc fizyczna, seksualna, mobbing, cybermobbing, trudne warunki życia lub bogactwo i sława prowadzą do samobójstwa.

Samobójstwo ma zawsze złożone przyczyny (biologiczne, psychologiczne, społeczne i kulturowe). Większość osób, które doświadczyły przemocy czy innych trudnych sytuacji nie odbiera sobie życia. To nie problemy ale to jak sobie z nimi radzimy decyduje o tym, czy ludzie podejmują zachowania samobójcze. Wpływają na to nasze cechy osobowe, to jak potrafimy rozwiązywać problemy, co myślimy o problemie, jakie emocje w nas wywołuje, jakie mamy relacje z ludźmi, czy umiemy korzystać ze wsparcia itd. Dlatego zachowania samobójcze wymagają wieloczynnikowego wyjaśnienia. Natomiast osoba, która nie ma wystarczających zasobów, żeby poradzić sobie z trudną sytuacją będzie miała dodatkowy czynnik ryzyka.

„Zajmijcie się swoim otoczeniem, zauważcie każdą smutną osobę i otoczcie ją ciepłym ramieniem, proszę. Nie zostawiajcie samych sobie przyjaciół i kolegów, nie bójcie się dawać ciepło. (...) Nie poddawajcie się, inni potrzebują cierpliwości. Nie bójcie się kochać...”*

*Fragment z blogu 20-letniej Julii (publikacja „Zwrotnica. Nasze psycho-narracje” – Zagórze 2011. Hostel w Mazowieckim Centrum Neuropsychiatrii w Zagórze).

3. Historia Krysi.

Można przeczytać lub wydrukować i rozdać do czytania. Bezpośrednio po przeczytaniu możesz zapytać młodzież o to, co myślą o historii Krysi. Co pomogło Krysi? Jakie emocje się w nich pojawiły.

Historii Krysi może być wykorzystana również w pkt. 4

Jeszcze rok, czy dwa lata temu, byłam w tym samym miejscu, w którym być może znajdujesz się Ty lub ktoś z twojego otoczenia. Miałam poczucie, że już nigdy nie będzie lepiej. Na zmianę odczuwałam smutek, wyrzuty sumienia, pustkę. To niezwykle silne wewnętrzne cierpienie doprowadziło mnie do momentu, w którym czułam, że życie stało się za trudne. Uważałam, że nie ma wyjścia i nigdy nie poczuję się lepiej. Dlaczego jednak wciąż tu jestem i dzielę się swoją historią? Bo wiem, że choć w trudnych chwilach ciężko w to uwierzyć, takie cierpienie nie musi trwać wiecznie i jest możliwe, że można znów poczuć się dobrze.

Moje problemy ze zdrowiem psychicznym zaczęły się już w okresie szkoły podstawowej. Przez gnębienie ze strony rówieśników zamknęłam się w sobie i straciłam pewność siebie. Uwierzyłam w słowa, które usłyszałam od kolegów i koleżanek. Czułam się przez to brzydka, gruba, głupia i bezwartościowa.

Gdy okres podstawówki się skończył, trafiłam do gimnazjum. Wydawało mi się, że będzie to szansa na nowy start, lepsze życie bez ciągłego poniżania i gnębienia. Niestety wtedy na mojej drodze pojawiły się nowe problemy. Bliskie osoby z mojego otoczenia zaczęły przeżywać kryzysy psychiczne a ja nie miałam pojęcia, jak mogę im pomóc. Całą swoją siłę i uwagę skupiłam na tym, żeby im pomagać. Czułam, że jest to mój obowiązek, że to ja ponoszę odpowiedzialność za ich nastrój i samopoczucie. Przez zbytnie skupienie się na zdrowiu psychicznym innych

zapominałam o sobie. Nie zauważyłam, że ja też potrzebuję pomocy. Przytłoczenie, stres i napięcie, doprowadziły mnie do momentu, w którym moja depresja zaczęła rozwijać się na dobre. Potrafiłam spać większość doby, miałam codzienne bóle migrenowe i trwałam tak przez kolejne dwa lata. Nie zdawałam sobie sprawy, że poprzez różne dolegliwości somatyczne, takie jak bóle głowy i ciągłe zmęczenie, moja psychika dawała znak, że potrzebuje pomocy. Bagatelizowałam swoje problemy, tak samo jak robiło całe moje otoczenie.

Pierwszy raz otrzymałam pomoc dopiero w liceum. Po rozmowie z psycholog szkolną trafiłam na terapię, a następnie do psychiatrii. Tak zaczęła się moja droga ku zdrowieniu. Po pół roku od rozpoczęcia leczenia trafiłam do szpitala psychiatrycznego. Ten moment okazał się dla mnie przełomowy. Największą pomoc otrzymałam w momencie, gdy nie miałam już siły o nią prosić. W szpitalu spędziłam kilka miesięcy, pełnych lęku i łez. Były momenty, gdy czułam, że to nie ma sensu. Dopiero po czasie zrozumiałam, że droga do zdrowienia nie zawsze jest łatwa i przyjemna, ale mimo to warto przez nią przejść.

Czas spędzony w zamknięciu umożliwił mi pełne skupienie się na sobie i swoim zdrowiu, a spokój i mniejszy natłok obowiązków ułatwiły przejście przez cały proces leczenia. Poza stałą dostępnością specjalistów oraz licznych terapiach; zarówno indywidualnych, jak i grupowych, bardzo pomogli mi inni pacjenci. Poznałam tam wiele niesamowitych osób i zauważyłam, że nie jestem w tym wszystkim sama. Wychodząc ze szpitala, byłam świadoma, że nadal muszę (i chcę) się leczyć, ale tym razem byłam pełna nadziei i wiedziałam, że dzięki terapii oraz odpowiednio dobranym lekom jestem w stanie dalej nad sobą pracować. Przez to, że sięgnęłam po fachową pomoc, nie boję się trudniejszych momentów, bo wiem jak sobie z nimi radzić. Przestałam też wstydić się swojej historii oraz choroby i zrozumiałam jaka siła tkwi w mówieniu o tym głośno.

4. Sygnały ostrzegawcze związane z ryzykiem samobójstwa.

Zapytaj młodzież jak myśli, co może być sygnałem, że ktoś jest w ryzyku samobójczym? Pozwól wymienić, zapiszcie na flipcharcie, a następnie uzupełnij.

Badania pokazują, że zdecydowana większość prób samobójczych jest poprzedzona wyraźnymi sygnałami ostrzegawczymi wysyłanymi do otoczenia. Możemy przyjąć, że wielu zachowaniom samobójczym można zapobiec, jeśli wiemy na co zwracać uwagę.

Znaki ostrzegawcze związane z ryzykiem samobójstwa mogą być subtelne lub bardziej wyraźne. Powinieneś się zaniepokoić gdy twój kolega lub koleżanka:

- zaczyna mówić wprost o tym, że nie chce żyć
- rozmawia lub zastanawia się nad sposobami na pozbanienie się życia
- może mówić o poczuciu beznadziejności lub bezsensie życia albo o braku perspektywy na poprawę swojej sytuacji, o braku nadziei
- interesuje się tematyką śmierci, słucha muzyki, ogląda filmy z motywem śmierci, rysuje symbole
- okalecza się, ma blizny
- może mówić, że jest ciężarem dla innych
- częściej niż dotychczas pije alkohol lub sięga po inne substancje psychoaktywne
- może mieć zmienne nastroje - być smutna, lub rozdrażniona, a nawet wściekłość
- może wycofywać się z kontaktu, spędzać czas samotnie

- może po okresie wycofania, smutku zrobić się spokojna; zaczyna rozdawać swoje rzeczy, wyjaśniać sprawy, zabezpieczać różne sprawy tak jakby chciała wyjechać
- kasowanie profili w mediach społecznościowych

Im więcej tego rodzaju sytuacji zauważysz tym większe jest ryzyko, że ta osoba jest w kryzysie samobójczym.

Musisz wiedzieć, że są osoby, które są bardziej podatne na sięgnięcie po ostateczne rozwiązania. Osoba, na którą należy zwrócić szczególną uwagę to osoba, o której wiesz, że:

- podjęła już kiedyś próbę samobójczą
- leczy się psychiatrycznie (np ma depresję); była w szpitalu lub wiesz, że chodzi do psychiatry i/lub psychologa
- ma problem z uzależnieniem
- jest osobą impulsywną tzn szybko się denerwuje, wpada w emocje
- zmieniło się jej zachowanie w stosunku do tego jaka była wcześniej
- wiesz, że przechodzi jakiś trudny czas - straciła bliską osobę, przeżyła zawód uczuciowy, ma problemy w domu.

Wróćmy do historii Krysi - czy w jej historii są elementy, które wzbudziłyby Waszą czujność?(depresja, przechodzi trudny okres). Niewiele jest tam bardzo widocznych elementów, ale na pewno jest to obraz osoby, która potrzebuje wsparcia/pomocy. Spróbujcie teraz w grupach pomyśleć i ustalić co byście zrobili, żeby jej pomóc? Następnie pozwól młodzieży omówić ich pomysły i zaproponuj poniższy schemat postępowania.

5. Co możesz zrobić? Jak okazać wsparcie?

Jeśli ktoś w twoim otoczeniu zachowuje się w opisany wyżej sposób, działaj:

- **Okaż swoją troskę** mówiąc np: „Zauważyłam/em, że częściej bywasz smutna/wycofujesz się z kontaktów/zawalasz szkołę/nie przychodzisz na imprezy (w realu lub online)/itp. (wymień fakty, które zaobserwowałaś/eś). Czy masz jakieś kłopoty? Martwię się o Ciebie”.
- **Okaż swoją empatię** mówiąc np.: „to naprawdę trudna sytuacja, rozumiem, jak Ci ciężko”, „współczuję Ci, to musi być dla Ciebie bolesne”, „ta sytuacja naprawdę Cię zabolęła”
- **Daj sygnał**, że jesteś gotów do rozmowy, gdyby osoba Cię potrzebowała. Możesz powiedzieć np. „Gdybyś chciała/chciał pogadać – zadzwoń, napisz”, „pamiętaj, że jestem jeśli będziesz potrzebować towarzystwa”.

Jeśli rozmowa Cię uspokoi to dobrze. Zrobięś/aś to co wspierające i życzliwe, a to bardzo dużo.

Natomiast jeśli nadal niepokoi Cię stan tej osoby i obawiasz się o jej życie i zdrowie, to postępuj zgodnie poniższymi krokami:

Nic się nie stało

Dzisiaj się nic nie stało

Nie zjadłam słownika ani sernika

Nie słuchałam kazania

Nie zrobiłam szpagatu

Jedynie wstałam...

Jedynie, a tak wielkie

Wstałam i spróbowałam

Jak było?

Pamiętam, że oddychałam,

Że serce mi biło

(Daria *)

*wiersz ze zbioru „Niezatapialni” wyd. Hostel w Mazowieckim Centrum Neuropsychiatrii w Zagórzcu, Otwock 2017)

1. Pytaj wprost.

Badania sugerują, że przyznanie się do samobójstwa i mówienie o nim może raczej zmniejszyć niż nasilić myśli samobójcze. Możesz zapytać:

„Co to znaczy, że masz dość tego wszystkiego?”

„Czy twoja sytuacja wydaje Ci się bez wyjścia i nie widzisz szansy na poprawę?”

„Czy myślisz/myślałeś o tym, że nie chcesz żyć?”

„Masz czasem myśli samobójcze?”

Zaufaj swojej intuicji, ocenie. Jeśli osoba zaprzecza, że ma myśli samobójcze ale widzisz inne sygnały - ufaj swojej intuicji. Podejmij dalsze kroki, aby zapewnić jej bezpieczeństwo.

2. Zadbaj o bezpieczeństwo.

Jeśli uzyskasz potwierdzenie, że osoba jest w kryzysie samobójczym to kolejnym krokiem powinno być uczciwe powiedzenie tej osobie, że nie możesz tej informacji zachować dla siebie. Powiedz np. „Zależy mi na Tobie i wiem, że jest jakieś wyjście z tej sytuacji. Dlatego chodźmy razem do pani psycholog/pedagog/rodzica”. Nie zostawiaj tej osoby samej i zaprowadź ją do kogoś dorosłego.

3. Zadzwoń lub idź po pomoc.

Jeśli jest to możliwe zaprowadź osobę do kogoś dorosłego. Jeśli nie zgadza się pójść z Tobą po pomoc lub oddaliła się - nie goń jej i nie przytrzymuj. Zadzwoń na telefon alarmowy 112. Powiedz, że twój kolega/koleżanka wypowiada myśli i plany samobójcze. Miej przygotowany numer telefonu tej osoby, bo może być potrzebny do zlokalizowania osoby.

4. Bądź.

Jeśli wspólnie czekacie na pomoc po prostu bądź. Słuchaj uważnie i empatycznie co dana osoba mówi. Nie oceniaj, nie zaprzeczaj jej uczuciom, nie doradź. To trudne doświadczenie, możesz czuć bezradność, ale osoby w kryzysie podkreślają, że nawet milcząca obecność drugiej osoby była dużym wsparciem.

5. Zadbaj o siebie.

Interwencja w kryzysie to sytuacja bardzo obciążająca psychicznie. Możesz czuć, że to Ty niesiesz na sobie ciężar odpowiedzialności za czyjeś życie. Takie odczucia mogą być bardzo obciążające. Stres, lęk i napięcie spowodowane taką sytuacją bardzo silnie oddziałują na psychikę, szczególnie w młodym wieku. Nie ponosisz odpowiedzialności za czyjeś życie i działania. Oczywiście, jeśli czujesz się na siłach, staraj się dać wsparcie drugiej osobie, ale pamiętaj, że ty jesteś równie ważny/a i zasługujesz na to, żeby otrzymać wsparcie.

Proszenie o pomoc nie jest słabością.

Taka sytuacja może być bardzo obciążająca dla młodych osób, dlatego zachęć uczniów do zgłaszania takich sytuacji w szkole. Można to zrobić również anonimowo. Zapewnij, że będą te zgłoszenia traktowane poważnie. Koniecznie omów z uczniami punkt 6 - pomoc dla pomagacza.

Jak wesprzeć osobę w kryzysie psychicznym?

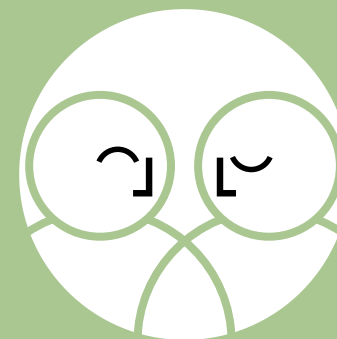
Pytaj wprost

**Zadbaj
o bezpieczeństwo**

**Zadzwoń
lub idź po pomoc**

Bądź

Zadbaj o siebie.

6. Pomoc dla pomagacza.

To bardzo ważne żeby osoba, która przeprowadzała interwencję mogła zwentylować (wypowiedzieć) swoje uczucia, żeby mogła porozmawiać z kimś dorosłym, o tym co się wydarzyło. Możesz skorzystać z poniższego przekazu.

Jako młode osoby często zapewne spotykacie się z sytuacjami, w których ktoś z waszego otoczenia potrzebuje pomocy i nie radzi sobie ze swoimi problemami. Zadajecie sobie więc pytanie: jak mogę pomóc przyjacielowi? Mimo szczyrych chęci, nieraz czujecie się zagubieni. Takie odczucia są w porządku i macie do nich prawo. Czasem problemy osób w naszym otoczeniu nas przerastają. Dlatego tak niezwykle ważne jest to, że **osoba wspierająca także potrzebuje wsparcia**. Nie zostawajcie sami z tak ogromnym obciążeniem, jak problemy psychiczne bliskich. Dzielenie się swoimi odczuciami i odpowiedzialnością, jaką czujecie za przyjaciół, jest jak najbardziej w porządku. Porozmawiajcie z zaufanym dorosłym; nauczycielem, pedagogiem szkolnym, psychologiem, rodzicem. Wszyscy jesteśmy tylko ludźmi.

Nieraz boimy się, że dzieląc się z dorosłym problemami swoich przyjaciół stracimy ich zaufanie. W takiej sytuacji jednak rób to, co najważniejsze. Gdy życie drugiej osoby jest zagrożone, nie należy czekać w lęku o utratę zaufania. Jeśli wiesz lub domyślasz się, że ktoś chce odebrać sobie życie, skontaktuj się z odpowiednimi służbami. Nawet jeśli w pierwszej reakcji wywoła to złość tej osoby, to jest to najodpowiedniejsze zachowanie z twojej strony. Często po czasie taka osoba będzie ci wdzięczna za uratowanie życia, mimo, że jej pierwsza emocjonalna reakcja może na to nie wskazywać, a nawet wywoływać w nas poczucie winy. Dlatego ważne jest rozmawianie o tym z drugą osobą.

7. Gdzie szukać pomocy, gdy przeżywasz trudności?

Zwrócenie się o pomoc może nie być łatwym krokiem. Zwłaszcza jeśli do tej pory spotykałaś/eś się z niezrozumieniem, surową oceną czy wyśmianiem przez kogoś ważnego, bliskiego. To naturalne, że możesz wtedy nie wierzyć, że jest ktoś, kto może chcieć Ciebie wysłuchać – ze zrozumieniem i szacunkiem. Każdy z nas przechodzi przez trudne okresy w życiu, gdy wydaje się, że nic nie można zrobić, aby sytuację poprawić. Czasem rzeczywiście – nie można. Trzeba ją przeżyć, doświadczyć trudnych emocji, które się z nią wiążą. Zwłaszcza w takich momentach obecność drugiej życzliwej osoby jest potrzebna. By nie czuć się samotnym w niesieniu nieraz zbyt dużego ciężaru.

Często jest jednak tak, że sytuacja, z której wydawałoby się – nie ma wyjścia – jest możliwa do rozwiązania, gdy spojrzysz na nią z dystansu, z innej perspektywy, przedstawionej przez dorosłą życzliwą osobę. Dlatego bardzo zachęcamy do skorzystania z możliwości profesjonalnego wsparcia psychologicznego lub psychoterapeutycznego.

Gdzie możesz szukać pomocy?

Autorki:

Agnieszka Czechowska – psycholożka, certyfikowana psychoterapeutka Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego, specjalistka psychoterapii dzieci i młodzieży. Od wielu lat wspiera młodzież i rodziców w pokonywaniu kryzysów psychicznych.

Krystyna Piątkowska – studentka psychologii, hipoterapeutka. Od kilku lat prowadzi warsztaty psychoedukacyjne w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych.

Zaufany, życzliwy dorosły w szkole lub w domu.

Telefon zaufania dla dzieci i młodzieży
116111 (całodobowy)

Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka
800 12 12 12 (całodobowy)

**Infolinia dla dzieci i młodzieży,
rodziców i nauczycieli**
800 080 222 (całodobowa)

Telefony te zmieniają się, należy je więc aktualizować.

Ostry dyżur psychiatryczny w okolicy można sprawdzić np tutaj: <https://www.nfz.gov.pl/biuletyn-informacji-publicznej-mazowieckiego-ow-nfz/harmonogramy-tzw-ostrych-i-tepych-dyzurow/>

Sprawdź inne lokalne telefony i adresy i przekaz młodzieży:

BUDŻET OBYWATELSKI

ZGŁASZAM GŁOSUJĘ KORZYSTAM

Nie
jesteś
sam.

Warszawa
Mokotów

Organizator:
integracja

Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół
Osób z Zaburzeniami Psychicznymi

**MIEJSCE
OKOTÓW**
Stąd jestem!